

PM 2014:12 RVII (Dnr 325-1784/2013)

Socialstyrelsens förslag till föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer

Remiss från Socialstyrelsen

Remisstid den 27 januari 2014

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Som svar på remissen ”Socialstyrelsens förslag till föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer” hänvisas vad som sägs i promemorian.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Anna König Jerlmyr anför följande.

Ärendet

Socialstyrelsen har på regeringens uppdrag utarbetat nya föreskrifter och allmänna råd på området våld i nära relationer som riktar sig till såväl socialtjänsten som hälso- och sjukvården, inklusive tandvården. Huvuddelen av de föreslagna föreskrifterna är till skydd för liv, personlig säkerhet och hälsa samt till skydd för enskilda.

Socialstyrelsens bedömning är att det krävs bindande föreskrifter och allmänna råd som är rekommendationer om tillämpningen av socialtjänstlagen för att möjliggöra en kvalitetshöjning av socialtjänstens arbete på området. Vidare bedömer Socialstyrelsen att det krävs föreskrifter och allmänna råd om tillämpningen av hälso- och sjukvårdslagen och tandvårdslagen.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, äldre- och barnnämnden, Farsta stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Norrmalms stadsdelsnämnd. Socialnämnden, äldre- och barnnämnden och Norrmalms stadsdelsnämnd har svarat med kontorsyttranden. Alla Kvinnors Hus och Stockholms Tjejjour. Alla Kvinnors Hus och Stockholms Tjejjour har avstått från att svara.

Stadsledningskontoret anser att insatser för att motverka våld i nära relationer är en angelägen och viktig fråga. Stadens långsiktiga nollvision är att ingen, vare sig vuxna eller barn, ska utsättas för våld eller andra övergrepp från närstående.

Socialförvaltningen anser att det är särskilt viktigt att målgruppen inkluderar barn som själva utsatts för våld, inte enbart barn som bevittnat våld. Vidare att våldsutövare också utgör en målgrupp som ska erbjudas insatser för att ändra sitt beteende och upphöra med att bruka våld.

Äldreförvaltningen anser att föreskrifterna ger ett bra stöd till kommunerna i arbetet att motverka och förebygga våld. I föreskrifterna framhålls vikten av att alla som i sitt arbete kan möta en våldsutsatt person har kunskaper inom området så att de kan identifiera problemet.

Farsta stadsdelsnämnd anser att Socialstyrelsens förslag är välkommet. Det klargör nämndernas uppdrag och ger arbetet en tydligare struktur. Det innehåller konkreta råd och anvisningar.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd anser att föreskrifterna med stor sannolikhet kommer att leda till att arbetet sker på ett mer likartat sätt i alla kommuner och att rättssäkerheten och stödet till den enskilde förstärks.

Norrmalms stadsdelsförvaltning anser att Socialstyrelsen klargör socialnämndens ansvar för våldsutsatta och våldsutövare och finner att det kommer att leda till en kvalitetshöjning. Det är positivt att det tydligt framgår att de krav som ställs ska inarbetas i ledningssystemet.

Mina synpunkter

Stockholms stad arbetar aktivt för att motverka våld i nära relation. Ingen, varken vuxna eller barn, ska utsättas för våld i nära relationer. Stadens program för kvinnofrid syftar till att uppnå likställighet i hela staden och under år 2014 kommer riktlinjer för hantering av ärenden som rör våld i nära relationer att antas av kommunfullmäktige.

Jag välkomnar Socialstyrelsens nya föreskrifter och allmänna råd för verksamhetsområdet våld i nära relationer. De syftar till att förbättra skyddet och stödet till våldsutsatta barn och vuxna, barn som bevittnat våld samt stödet till våldsutövare genom att föreskriva och rekommendera ett mer systematiskt och förebyggande arbetssätt inom området. Att ständigt utveckla och förbättra det förebyggande arbetet, informationen till medborgare samt utbudet av insatser inom området våld i nära relationer är viktigt. Det är också väsentligt att målgruppen inkluderar barn som själva utsatts för våld, inte enbart barn som bevittnat våld samt att våldsutövare också utgör en målgrupp som ska erbjudas insatser för att ändra sitt beteende och upphöra med att bruka våld. Att standardiserade bedömningsmetoder bör användas vid bedömning av risk för ytterligare våld är bra. Det är också viktigt att ansvaret att se till att barn i skyddat boende får kontinuerlig skolgång tydliggörs.

Under år 2013 gjordes en kartläggning av omfattningen av våld i nära relationer i Stockholms stad. Stadens kartläggning visar att även ett stort antal män är utsatta för våld i nära relationer. Dessa har rätt till samma skydd och stöd som våldsutsatta kvinnor. Föreskrifterna bör därför genomgående göras könsneutrala både gällande våldsutsatta och våldsutövare. I föreskrifterna saknas även ett klargörande om att våld kan vara både fysiskt och psykiskt. Att som Socialstyrelsen föreslår fortlöpande kartlägga förekomsten av våldsutsatta och våldsutövare är bra. Det är viktigt att säkerställa att resultaten kan jämföras mellan stadsdelar/kommuner och över tid.

I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Som svar på remissen "Socialstyrelsens förslag till föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer" hänvisas vad som sägs i promemorian.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Stockholm den 9 januari 2014

ANNA KÖNIG JERLMYR

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Remissen ”Förslag till föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer”

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen

Särskilt uttalande gjordes av Ann-Margarethe Livh (V) enligt följande.

Relationsvåldet är vårt största folkhälsoproblem som förutom skärpta föreskrifter och allmänna råd kräver en kraftig utbyggnad av insatser för alla målgrupper. Vänsterpartiet i Stockholms stad anser att verksamheter mot våld i nära relationer behöver ett eget anslag inom individ- och familjeomsorgen i stadsdelsnämnderna, och har även avsatt riktade medel om 25 mnkr för ett sådant nytt anslag i vår budgetreservation för 2014. Vi anser också att arbetet ska följas upp systematiskt i det integrerade lednings- och styrsystemet.

Ansvar för att erbjuda våldsutövare hjälp är som Norrmalms stadsdelsnämnd påpekar inte inskrivet i socialtjänstlagen, vilket vore önskvärt för att ge arbetet mer tyngd. I kartläggningen som staden har gjort visar det sig att även ett stort antal män är våldsutsatta. Önskemål från Farsta stadsdelsnämnd om förtydligande vad gäller förutsättningar för regelmässig utredning av behovet av åtgärder i umgänges- och vårdnadsärenden bör också beaktas.

Remissammanställning

Ärendet

Socialstyrelsen har på regeringens uppdrag utarbetat nya föreskrifter och allmänna råd på området våld i nära relationer som riktar sig till såväl socialtjänsten som hälso- och sjukvården, inklusive tandvården. Huvuddelen av de föreslagna föreskrifterna är till skydd för liv, personlig säkerhet och hälsa samt till skydd för enskilda.

Socialstyrelsens bedömning är att det krävs bindande föreskrifter och allmänna råd som är rekommendationer om tillämpningen av socialtjänstlagen för att möjliggöra en kvalitetshöjning av socialtjänstens arbete på området. Vidare bedömer Socialstyrelsen att det krävs föreskrifter och allmänna råd om tillämpningen av hälso- och sjukvårdslagen och tandvårdslagen.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, äldre- och barnnämnden, Farsta stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Norrmalms stadsdelsnämnd. Socialnämnden, äldre- och barnnämnden och Norrmalms stadsdelsnämnd har svarat med kontorsyttranden. Alla Kvinnors Hus och Stockholms Tjejjour. Alla Kvinnors Hus och Stockholms Tjejjour har avstått från att svara.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 17 december 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret anser att insatser för att motverka våld i nära relationer är en angelägen och viktig fråga. Stadens långsiktiga nollvision är att ingen, vare sig vuxna eller barn, ska utsättas för våld eller andra övergrepp från närstående. Staden har fastställt ett program för kvinnofrid som syftar till att uppnå likställighet i staden. Såväl våldsutsatta kvinnor och deras barn, som män som utövar våld i nära relation, ska få likvärdiga och lika tillgängliga insatser oavsett var i staden de bor. Staden har även tagit fram gemensamma riktlinjer för hantering av ärenden som rör våld i nära relationer.

Socialstyrelsens nya föreskrifter och allmänna råd för verksamhetsområdet våld i nära relationer syftar till att förbättra skyddet och stödet till våldsutsatta barn och vuxna, barn som bevittnat våld samt våldsutövare genom att föreskriva och rekommendera ett mer systematiskt och förebyggande arbetssätt inom området. Genom Socialstyrelsens nya föreskrifter och allmänna råd för våld i nära relationer tydliggörs socialtjänstens ansvar. Föreskrifterna påvisar vad socialtjänsten *ska* göra, de allmänna råden vad som därutöver *bör* göras. Stadsledningskontorets uppfattning är att Socialstyrelsen tydliggör en rad väsentliga områden och ställer sig bakom förslaget.

Stadsledningskontorets anser att det är bra att det systematiska utvecklings- och kvalitetsarbetet inom verksamhetsområdet ska utgöra en del av nämndernas ordinarie arbete med ledningssystemet. Vidare är det väsentligt att målgruppen inkluderar barn som själva utsatts för våld, inte enbart barn som bevittnat våld samt att våldsutövare också utgör en målgrupp som ska erbjudas insatser för att ändra sitt beteende och upphöra med att bruka våld. Barn och våldsutövare utgör även målgrupper i stadens program för kvinnofrid, mot våld i nära relationer, och i de nya riktlinjerna för socialtjänstens handläggning av ärenden som gäller våld i nära relationer.

Om socialtjänsten blir bättre på att kartlägga förekomsten av våldsutsatta vuxna och barn samt om hälso- och sjukvården anmäler fler barn som misstänks vara våldsutsatta, kan antalet utredningar inom socialtjänsten komma att stiga. Våldsutövare utgör en ny målgrupp, vilka ska kunna få behandlingsinsatser, och detta kan medföra ökat antal insatser. Stadens kartläggning visar att ett stort antal män är utsatta för våld i nära relationer, vilka kan vara i behov av särskilda insatser, t.ex. plats i skyddat boende. Stadsledningskontorets uppfattning är sammantaget att förstärkningarna i och med föreskrifterna kan medföra ökade kostnader för stadens socialtjänst.

Remissen från Socialstyrelsen anses besvarad med hänvisning till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Socialnämnden

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 12 december 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Genom Socialstyrelsens nya föreskrifter och allmänna råd för verksamhetsområdet våld i nära relationer tydliggörs socialtjänstens ansvar. Föreskrifterna påvisar vad socialtjänsten ska göra, de allmänna råden vad som därutöver bör göras. Socialförvaltningen ser positivt på förslagsförslag inom området våld i nära relationer.

Förvaltningen anser det särskilt viktigt att målgruppen inkluderar barn som själva utsatts för våld, inte enbart barn som bevittnat våld. Vidare att våldsutövare också utgör en målgrupp som ska erbjudas insatser för att ändra sitt beteende och upphöra med att bruka våld. Barn och våldsutövare utgör även målgrupper i stadens program för kvinnofrid – mot våld i nära relationer och i de nya riktlinjerna för socialtjänstens handläggning av ärenden som gäller våld i nära relationer.

Förvaltningen instämmer i förslaget att det systematiska utvecklings- och kvalitetsarbetet inom verksamhetsområdet ska utgöra en del av nämndens ordinarie arbete med ledningssystemet (SOSFS 2011:9).

I de allmänna råden rekommenderas att nämnden fortlöpande bör kartlägga förekomsten i kommunen av våldsutsatta barn och vuxna, barn som bevittnat våld och våldsutövare. Socialförvaltningen har under 2013 låtit utföra en kartläggning av omfattningen av våld i nära relationer genom en enkät till 7000 medborgare i Stockholms stad. Denna inkluderar olika typer av våld (allt från verbala kränkningar till grovt sexuellt våld) från en partner eller f.d. partner.

I förslaget rekommenderas att standardiserade bedömningsmetoder bör användas vid bedömningar av risk för ytterligare våld. Förvaltningen anser att sådana metoder ska användas och behöver utvecklas.

Avslutningsvis instämmer förvaltningen i förslaget att det förebyggande arbetet och informationen till medborgarna behöver utvecklas liksom utbudet av insatser inom området våld i nära relationer.

Äldrenämnden

Äldreförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 16 december 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Äldreförvaltningen ställer sig bakom Socialstyrelsens förslag till föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer. Föreskrifterna ger ett bra stöd till kommunerna i arbetet att motverka och förebygga våld. I föreskrifterna framhålls vikten av att alla som i sitt arbete kan möta en våldsutsatt person har kunskaper inom området så att de kan identifiera

problemet.

I kapitel fyra i föreskrifterna står att den personal som handlägger och genomför insatser enligt Socialtjänstlagen bör ha kunskaper om våld och andra övergrepp av eller mot närstående samt för många att omsätta kunskaperna i det praktiska arbetet.

Äldreförvaltningen föreslår att skrivningen ändras till ”ska” för att försäkra sig om att våldsutsatta får det stöd och den hjälp de har rätt till. I föreskrifterna står det också att om en våldsutsatt behöver ett skyddat boende ska boendet ha tillräcklig bemanning för att kunna erbjuda skydd mot hot, våld och andra övergrepp (kap 7). Äldre personer som är i behov av omvårdnadsinsatser kan ha svårt att få komma till ett skyddat boende. Äldreförvaltningen föreslår att en kartläggning av äldres möjligheter till stöd och hjälp i ett skyddat boende med möjlighet med hjälp med personlig omvårdnad och serviceinsatser genomförs.

Äldreförvaltningen anser att föreskrifterna ger ett ökat stöd i kommunernas arbete med att arbeta med ärenden som rör våld i nära relationer och de ger ett bra stöd för ökad samverkan mellan olika verksamhetsområden.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 17 december 2013 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen av Socialstyrelsens förslag till föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 11 december 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Socialstyrelsens förslag är välkommet. Det klargör nämndernas uppdrag och ger arbetet en tydligare struktur. Det innehåller konkreta råd och anvisningar. Målgrupperna definieras. Förslaget kommer förhoppningsvis att bidra till mer effektivitet, rättssäkerhet och likvärdighet i handläggning och insatser.

Det är också glädjande att förslaget utgår från en helhetssyn, både genom att betona vikten av samverkan och genom att omfatta verksamheter som regleras av olika lagar. Kravet på insatser för såväl drabbade som utövare sätter fokus på frågans komplexitet – och ökar samtidigt chansen att åstadkomma en verklig förändring.

Barnperspektivet är det kanske allra viktigaste i frågor som rör våld i nära relationer. Förvaltningen ställer sig därför positiv till att förslaget ägnar detta särskild uppmärksamhet, både när det gäller stöd till barn som bevittnat våld och att insatser till våldsutövare som bor med barn ska utgå från barnets behov.

Socialstyrelsen föreslår att nämnden regelmässigt bör utreda behovet av åtgärder som gäller vårdnad och umgänge. Vårdnads- och umgängesfrågor är ofta mycket viktiga i den här sortens ärenden och de kan ha avgörande betydelse för att barnets trygghet ska kunna garanteras. Det är dock idag ytterst ovanligt, och innebär svårigheter för nämnden, att utan ett domstolsuppdrag bedöma och utreda om åtgärder ska vidtas i umgänges- och vårdnadsfrågor. Förvaltningen önskar därför att det förtydligas i vilka ärenden och under vilka förutsättningar sådana bedömningar ska göras samt om Socialstyrelsen avser att nämnderna i högre utsträckning ska använda sin rätt enligt föräldrabalken (6 kapitlet 7 §) att väcka talan hos tingsrätt i fråga om vårdnad.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 2 januari

2014 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt svar på kommunstyrelsens remiss.

Särskilt uttalande gjordes av ledamot Lars Jakobsson m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 16 december 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förslaget till föreskrifter och allmänna råd innehåller tydliga bestämmelser, råd och anvisningar för handläggning av ärenden när det gäller våld i nära relationer. Målgruppen är definierad och uppdraget har förtydligats. Föreskrifterna kommer med stor sannolikhet leda till att arbetet sker på ett mer likartat sätt i alla kommuner och att rättssäkerheten och stödet till den enskilde förstärks.

I förslaget till föreskrifter tydliggörs behovet av samverkan och samordning av insatser för den enskilde. Det är av betydelse att såväl den våldsutsatta, barn som utsatts för våld eller bevittnat våld och våldsutövaren får individuell stöd och insatser. Det är därför av stor betydelse att föreskrifterna omfattar bestämmelser och riktlinjer för det samlade arbetet för målgruppen.

Det är positivt att föreskrifterna omfattar en helhetssyn när det gäller socialtjänstens, hälso- och sjukvårdens samt tandvårdens ansvar för målgruppen.

Förvaltningen ställer sig positiv till innehållet i de föreslagna föreskrifterna och allmänna råden.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 19 december 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Norrmalms stadsdelsförvaltning välkomnar att Socialstyrelsen klargör socialnämndens ansvar för våldsutsatta och våldsutövare och finner att det kommer att leda till en kvalitetshöjning. Det är positivt att det tydligt framgår att de krav som ställs ska inarbetas i ledningssystemet.

När det gäller att fortlöpande kartlägga förekomsten av våldsutsatta och våldsutövare i kommunen är det önskvärt att Socialstyrelsen tar fram ett underlag/mall för att resultaten lättare ska kunna jämföras mellan stadsdelsområden och kommuner och över tid. Förvaltningen föreslår att sådana kartläggningar genomförs vartannat år.

I föreskrifterna föreslås att socialnämnden ska kunna erbjuda våldsutövare stöd och hjälp. Norrmalms stadsdelsförvaltning delar till fullo uppfattningen att sådant stöd är en viktig faktor i att förebygga att våldsutsatta barn och vuxna utsätts för ytterligare våld. Det är dock värt att notera att detta ansvar i nuläget inte är inskrivet i Socialtjänstlagen. Norrmalms stadsdelsförvaltning vill därför betona att arbetet med våldsutövarna i och med förslaget blir en ny målgrupp som socialtjänsten åläggs att arbeta med vilket bidrar till ökade kostnader.

Reservationer m.m.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av ledamot Lars Jakobsson m fl. (MP) enligt följande.

MP ställer sig i huvudsak bakom förvaltningens förslag till beslut men vill att följande bör övervägas att ändras

Föreskrifter som berör barn bör i alla fall hänvisa till FN:s barnkonvention. Detta för att säkerställa att vi uppfyller de konventioner som det internationella samfundet har kommit överens om.

Vi anser också att man skall ändra begreppet ”hon eller han” till det neutrala pronomenet ”hen” där det så passar in.

I kapitel 5, 6 och 7 finns det följande råd

den är under 18 år och har utsatts för våld eller andra övergrepp av sin partner

bör ändras till att avslutas med

... sin partner, förälder eller släkting